Total No. of pages : 7 B.A/Part-II/SANS-III(Hons)

2019

Part – II

SANSKRIT

(Honours)

Paper – III

Full Marks – 90

Time : 4 Hours

Write the answers to Questions of each / Half / Part /Group in separate books wherever necessary.

The figures in the right-hand margin indicate marks.

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

Illustrate the answers wherever necessary.

1. कादम्वरीरसज्ञानामाहारोऽपि न रोचते ह्न– 10

इत्युक्तेराशयः महाश्वेतावृत्तान्तमबलम्ब्य विषद्यताम् ।

अथवा

महाश्वेतावृत्तान्तं: पाठ्यानुसारं समासेन उपस्थाप्यताम् ।

2. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च **एकस्य** व्याख्या कार्या ह्ल– 6

(क) तस्य च दक्षिणां मूर्तिमाश्रित्याभिमुखीमासीनाम्, उपरचितब्रह्मासनाम, अति-विस्तारिणा सर्व-दिङ्मुख-प्लावकेन प्रलय-परिप्लुतभीरपयोधि-पूर-पाण्डुरेण अति दीर्घकाल-सञ्चितेन तपो-राशिनेव सर्वतो विसपेता पादयान्तरैस्त्रिस्रोतो-जलनिभेन पिण्डीभूय वहतेव देह-प्रभा-वितानेन सागरिकाननं चन्द्रभयमिव तं प्रदेशं कुर्वतीम

(ख) काशकुसुमविकाश - कान्तिमिव शरत्-समयमुदीक्षमाणाम् ।
शेष-शरीरच्छायामिव रसातलमपहाय निर्गताम्,
मुषलायुध-देह-प्रभामिव मधु-मद-विघूर्णनायास –ह्ल
विगलिताम्, शुक्लपक्ष-परम्परामिव पुञ्जीकृताम्,
सर्वहंसैरिव धबलतया कृतसंविभागाम् ।

3. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च **प्रश्नचतुष्टयं** समाधेयम् ह्ल– 1×4

(a) कीदृशाः प्रमथाः कथं शिवम् आश्रितवन्तः ?

(b) कथं महाश्वेता कीदृशीव सिताङ्गी अभूत् ?

(c) कन्यायाः दृष्टिः कीदृशी आसीत् ?

(d) कीदृशः शितिकण्ठ उत्कण्ठितोऽभूत् ?

(e) मन्दाकिन्या सह का उपमीयते ?

(f) कन्या कथं कस्य शरणमलभत ?

4. रघुवंशस्य प्रथमसर्गानुसारं वशिष्ठाश्रमवर्णना क्रियताम् ? 10

अथवा

पाठ्यांशमवलम्ब्य महाराजदिलीपस्य चारित्रिकवैशिष्ट्यम् समुपस्थाप्यताम् ।

5. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च एकस्य व्याख्या कार्या ह्न– 6

क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः ।

तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम् ।।

अथवा

ध्याने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः

गुणा गुणानुबन्धित्वात्तस्य सप्रसवा इव ।

6. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च **प्रश्नचतुष्टयं** समाधेयम् ह्न– 1×4

(a) मन्दः कवियशःप्रार्थी इत्यस्य को गूढार्थः ?

(b) बृद्धत्वं जरसा विना-इत्यत्र जराविहीनं वार्द्धक्यं कीदृशम् ?

(c) का एव महाराजदिलीपस्य भार्या ? कस्मिन् कुले जाता सा ?

(d) स्वाहयेव हविर्भुजम् –ह्नइत्यत्र का एव स्वाहा ? को हविर्भुक् ?

(e) दिलीपस्य प्रज्ञा कीदृशी आसीत् ?

(f) कासीत् सुदक्षिणा ?

7. किरातार्जुनीयमाश्रित्य दुर्योधनस्य शासनपद्धतिः विचार्यताम् । 10

अथवा

भारवेरर्थगौरवम् — इत्युक्तेराशयः स्पष्टीक्रियताम् ।

8. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च एकस्य व्याख्या कार्या ह्न 7

कृतप्रणामस्य महीं महीभुजे

जितां सपत्नेन निवेदयिष्यतः।

न विव्यथे तस्य मनो न हि प्रियं

प्रवक्तुमिच्छन्ति मृषा हितैषिणः ।।

अथवा

निरत्ययं साम न दान वर्जितं

न भूरिदानं विरहस्य सत्क्रियाम ।

प्रवर्तते तस्य बिशेषशालिनी

गुणानुरोधेन विना न सत्क्रिया ।।

9. सरलसंस्कृतेन देवनागरीलिप्या च पञ्चप्रश्नानामुत्तरं लिखत – 1×5

(a) चारचक्षुः इत्यस्य कोऽर्थ : ?

(b) राजा दुर्योधनः केषामधिप आसीत् ?

(c) किंसखा इत्यस्य कोऽर्थः ?

(d) राज्ञः चरितं कीदृशम् ?

(e) दुर्योधनः केन रूपेण जगतं जेतुमिच्छति ?

(f) दुर्योधनः कथं कीदृशं यशः तनोति ?

(g) अरिषड्वर्गः इत्यस्य कोऽर्थः ?

10. एकस्य सव्यासवाक्यं समासरूपं निर्णय – 1×1

(a) अगम्यरूपाम् ; महीभुजे ।

(b) कस्याचिदेकस्य विभक्तिः निर्णेया – 1×1

(i) द्विषां विघाताय विधातुमिच्छतः ।

(ii) हिंतान्न यः संशृणुते स किम्प्रभुः ।

(c) एकस्य व्युत्पत्तिः निर्णेया – 1×1

समीहते, जिगीषया ।

11. वसुदेवसद्मनि नारदागमनं वृत्तान्तं तस्य सम्भाषणंच शिशुपालबधमवलम्व्य उपस्थाप्येताम् । 10

अथवा

माघस्य रचनाशैली *शिशुपालबधमनुसृत्य अलोच्यताम् ।*

12. संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च **एकस्य** व्याख्या कार्या ह्न– 7

चयस्त्विषामित्यवधारितं पुरा
ततः शरीरीति विभाविताकृतिम् ।
विभुर्विभक्तावयवं पुमानिति
क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ॥

अथवा

विधाय तस्यापचितिं प्रसेदयः
प्रकाममप्रीयत यज्वनां प्रियः ।
ग्रहीतुमार्यान् परिचर्यया मुहुः
महानुभावा हि नितान्तमर्थिनः ॥

13. सरलसुरगिरा देवनागरीलिप्या च पञ्चप्रश्नाः समाधेयाः – 1×5

(a) शिशुपालस्य पितरौ कौ ?

(b) नारदः कथं वसुदेवगृहं ययौ ?

(c) शिशुपालवधमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गस्य नाम किम् ?

(d) श्रियः पतिः कुत्र कथं वसश्चकार ?

(e) कीदृशं तेजः जनैः विस्मयात् ईक्षितम् ?

(f) श्रीकृष्णः कीदृशंम अवतरन्तं नारदं ददर्श ?

(g) नराः कीदृशौ कृष्णनारदं अपश्यन् ?

14. एकस्य व्यासवाक्येन सह समासरूपं लिखत – 1×1

(a) अम्भोरूह ; पतत्पतङ्गः ; जगन्निवास

(b) कस्यचित् एकस्य व्युत्पत्तिः निर्णेया – 1×1

ददर्श ; उपैतुम्

(c) एकेनाव्ययेन वाक्यं विरचय – 1×1

पुरा ; अथ ।